

УДК 016:338.124.4(100)«20»

Олександр Дуднік,

канд. іст. наук, старший науковий співробітник НБУВ

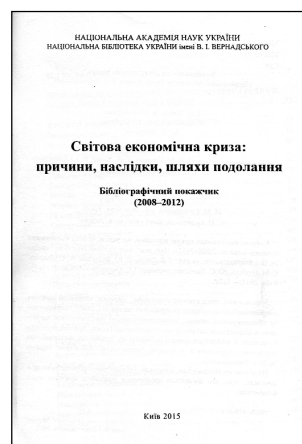
Бібліографічний покажчик літератури з питань світової економічної кризи початку ХХІ ст.

Рец. на книгу: **Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання** : бібліографічний покажчик (2008–2012) / Нац. акад. наук. України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; уклад. : Т. В. Добко, В. А. Шкаріна, С. М. Горбань, Ю. С. Левченко; рекол. : О. С. Онищенко (голова) [та ін.]. – Київ, 2015. – 552 с.

Для економічного процесу, як і для історичного, характерна циклічність розвитку, тобто зміна або чергування періодів економічного зростання, падіння або стагнації. Період економічного падіння ще називають економічною кризою. Кризи періодично супроводжують людство упродовж усієї його історії. У ХХ ст. людство пережило три найбільші глобальні (світові) економічні кризи: 1929–1933-х рр., 1973–1975-х рр. та 1997–1999 рр., а вже на початку ХХІ ст. – нову. Щоправда економічних криз у ХХ ст. було значно більше, але вони відрізнялися за обсягами охоплення країн світу і глибиною враження їх економік. Так, тільки у повоєнний період, крім уже зазначених, економічні кризи відбувалися у 1948–1949, 1953–1954, 1957–1958, 1960–1961, 1969–1970, 1979–1982 та 1990–1991 рр. Що характерно, масштаби і наслідки кожної наступної кризи дедалі сильніше позначалися на добробуті населення країн. Наприклад, криза 1973–1975 рр., яка охопила переважно західну півкулю, за своїми масштабами перевершила усі попередні післявоєнні кризи.

Уряди держав світу завжди були заінтересовані, особливо в новітній період історії, у зменшенні негативного впливу економічних криз на соціально-економічний розвиток своїх країн і, насамперед, на рівень життя населення. Саме тому чимало наукових центрів приділяють значну увагу дослідженням економічних криз, зокрема, їхнім причинам, проявам, характерним особливостям та наслідкам. Як відомо, економічна криза початку ХХІ ст. була передбачена на відміну від попередніх, зокрема кінця 1990-х рр. Проте, уникнути негативного її впливу не вдалося навіть найбільш розвинутих державам світу, хоча в останнє десятиліття міжнародне співтовариство неодноразово декларувало розроблення дієвих механізмів для запобігання глобальним кризам. Історія світових економічних криз демонструє повну неефективність антикризових засобів. На жаль, кризи неможливо ані точно передбачати, ані запобігати їх проявам.

З огляду на це, підготовка покажчиків літератури

зі світової економічної кризи є важливою роботою. Вона вимагає враховувати як процеси глобалізації економіки, так і її регіоналізації.

Підготовкою покажчиків літератури з означеної теми на пострадянському просторі займається ціла низка наукових інститутів і бібліотек. Наприклад, Національна парламентська бібліотека України випустила бібліографічний покажчик «Антикризові заходи» (Київ, 2009), в якому представлена література з проблем світової економічної кризи. Російська Національна бібліотека підготувала бібліографічний посібник «Мировой экономической кризис: литература за 2006–2009 гг.» (Санкт-Петербург, 2010), а Вітебська обласна бібліотека (Білорусь) – «Мировой экономической кризис» (Вітебськ, 2010).

Зважаючи на це, бібліографічний покажчик «Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання», підготовлений фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) Т. В. Добко, В. Ю. Радченко, В. А. Шкаріною, С. М. Горбань, Ю. С. Левченко, є безумовно актуальним.

Вихід з кризи та подолання її наслідків – процеси взаємопов'язані. Саме тому найбільш цінними є ті дослідження світових економічних криз, де розкриваються їх глобальні взаємозв'язки в передумовах, причинах, характерних рисах і наслідках, а вже потім дослідження антикризових заходів підприємств тієї

чи іншої галузі економіки окремої держави. Справа у тому, що окреме підприємство може зазнати кризи або збанкрутувати як в умовах світової економічної кризи, так і внаслідок внутрішніх чинників: неефективного управління, неможливості пристосуватися до швидких змін кон'юнктури ринку, технологічних аварій, техногенних катастроф чи стихійних лих. З урахуванням цих чинників й розробляються антикризові заходи.

Показчик, що рецензується, включає дослідження кризових явищ та антикризових заходів як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях, впливу і наслідків кризи для міжнародних організацій, низки держав різних континентів світу, окремих галузей, середнього і дрібного бізнесу і навіть соціального становища населення.

Видання може служити джерелом літератури з різних напрямів сучасної економічної теорії, зокрема антикризового, інноваційного, інвестиційного, кадрового, екологічного та інших видів менеджменту транснаціональних корпорацій, підприємств різних галузей економіки і навіть систем життєзабезпечення міст, регіонів у кризових умовах.

Укладачі посібника намагалися всебічно охопити публікації, присвячені даній тематиці. Ними проведена масштабна науково-пошукова та бібліографічна робота.

За своїм обсягом і наповненням літературою показчик НБУВ помітно переважає згадані праці російських та білоруських колег, адже включає понад 3200 бібліографічних записів українською і російською мовами, опублікованих у 2008–2012 рр., переважна більшість яких з шифрами нашої бібліотеки. У них представлено широке коло питань з кризових явищ, насамперед в економіці, а також причин, наслідків та шляхів їх подолання.

Варто відзначити різноплановість: монографії, збірники, матеріали наукових конференцій, автореферати дисертацій та дисертації, статті з періодичних та продовжуваних видань, нормативно-правові документи.

Матеріал посібника викладено у шести основних розділах: «Проблеми дослідження причин прояву і шляхи подолання економічної кризи», «Кризові явища у світовій економіці», «Україна і світова економічна криза», «Міждержавні об'єднання та країни світу в період економічної кризи», «Розвиток антикризового управління в економічній сфері», «Бібліографічні посібники».

Особливою повнотою вирізняється добірка видань, присвячених економічній ситуації в Україні під час світової кризи. Література цього розділу різнопланова, й вона займає понад третину показ-

чика. Тут солідно представлені нормативно-правові документи, зокрема закони України та зміни до деяких з них, схвалені Верховною Радою, укази Президента, постанови і меморандуми уряду, рішення Конституційного Суду країни тощо. Завдяки їм можна простежити заходи вищих державних органів щодо подолання кризи та їх результати.

Позитивом показчика є те, що матеріал у більшості розділів систематизовано за тематичними та географічними рубриками, у межах рубрик – за алфавітом авторів або назв: спочатку окремі видання (монографії, збірники, автореферати дисертацій та дисертації), далі – статті з журналів, збірників.

Посібник містить як теоретичний, так і фактологічний матеріал – видання, в яких аналізуються наслідки кризи для виробничої та невиробничої сфер економіки, а також соціально-економічного становища суспільства. Значну наукову цінність становить література, розміщена у першому розділі та підрозділах під назвою «Загальні питання».

Водночас упорядникам не вдалося уникнути певних недоліків. У виданні доцільно було б вказати хронологічні рамки «світової кризи» – початок ХХІ ст. Крім того, не всі підрозділи (чи параграфи) четвертого розділу «Міждержавні об'єднання та країни світу в період економічної кризи» включають міжнародні організації і мають регіональний поділ частин світу. Так, Європа і Азія подані без регіонального поділу, в Африці виокремлюється тільки Південна Африка, в Америці – Північна та Центральна, Південна і Латинська Америки. Варто було б вказати лише Північну й Латинську Америку, а у підрозділі «Азія» – Центральну (Середню) Азію, Близький і Далекий Схід та Південно-Східну Азію.

На нашу думку, у передмові бракує уточнень стосовно наповнення п'ятого розділу «Розвиток антикризового управління в економічній сфері», адже його зміст дещо ширший теми показчика. Кризові явища і антикризові заходи в роботі окремих підприємств не обов'язково пов'язані зі світовою економічною кризою.

Незважаючи на вказані недоліки, бібліографічний показчик літератури «Світова економічна криза: причини, наслідки, шляхи подолання» має значну наукову й практичну цінність, зокрема, з огляду на складну економічну ситуацію у нашій державі та необхідність пошуку ефективних механізмів виходу з неї.

Посібник є вагомим внеском в українську бібліографію. Безперечно, він посяде гідне місце і в довідково-інформаційному апараті бібліотеки, допоможе студентам, аспірантам і науковцям у подальшому вивченні даної проблематики.